

Теоретичний аналіз феномену соціальних уявлень

Євміна Л. Д.

магістранта ННІ психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: lada.avd@gmail.com

Васильченко О. П.

доктор психологічних наук,
доцент, професор кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: olgavm@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-0716-3430

Соціальні уявлення-найбільш складне ментальне утворення людини, оскільки співвідноситься з великою кількістю психічних явищ: пам'яттю, віруваннями, переконаннями, ідеологіями. Соціальні уявлення охоплюють всі сфери людської свідомості, зачіпають соціальні та психічні процеси, тому цей феномен є центральним предметом дослідження соціальної психології.

У наукових розвідках підкреслюється складність даного поняття, необхідність вивчення його зв'язків із різними психічними функціями (пам'яттю) та явищами (переконаннями, сформованою ідеологією).

Соціальні уявлення складають знання, переконання, погляди, поширені в тій чи іншій групі осіб, і відіграють важливу роль у формуванні відносин у суспільстві на всіх рівнях: від міжособистісного до міжетнічного. На основі наявних уявлень у суспільстві формуються світогляд та цінності його представників, і, навпаки, елементи свідомості окремої людини вбудовуються в суспільну.

Теорія соціальних уявлень була створена та розроблена представником французької психологічної школи S. Moscovici, який розглядав соціальні уявлення як систему знань, що допомагають людині осмислити та зрозуміти навколишню соціальну дійсність [1].

Виділяються такі основні компоненти структури соціальних уявлень-це інформація, поле уявлення та установки; механізмами формування та закріплення соціальних уявлень виступають категоризація та найменування, мова та пам'ять [2]. Соціальні уявлення сприяють формуванню соціальної (групової) ідентичності, сприйняттю себе елементом соціальної системи, у членів якої загальний світогляд, загальний погляд на світ [2].

Соціальні уявлення визначаються культурно-історичним контекстом становлення та поширення у суспільстві, трансформуються разом зі зміною суспільних процесів, при цьому суспільство стає для людини джерелом значень та смислів [3].

Зазначається, що сформовані соціальні уявлення вбудовуються у структуру не лише колективної свідомості, а й у індивідуальну свідомість, відбиваючи уявлення про світ, про себе, середовище [3].

S. Moscovici виділив три типи соціальних уявлень [4]. Найбільш поширеними у суспільстві є керівні уявлення, сформовані та прийняті всіма членами великої групи людей. Ці уявлення можуть нав'язуватися в процесі соціалізації та впливати на інші переконання. Часто вони залишаються не прийнятими всіма членами суспільства та зберігають полемічний характер.

Соціальні уявлення, що властиві підгрупам, отримали назву емансипованих. Навіть у близьких за походженням, інтересами, цілями малих групах ці уявлення можуть

відрізнитися.

Джерела соціальних уявлень-наукове знання та переконання. Розрізнити типи уявлень в залежності від цих джерел можна з великим ступенем умовності, тому що всі уявлення ґрунтуються більшою чи меншою мірою на них обох [4].

У межах теорії соціальних уявлень S. Moscovici виділяє три основні функції соціального уявлення у суспільному житті: охорона стабільності, стійкості індивідуальної чи групової когнітивної структури; детермінація поведінки і, нарешті, адаптація зовнішніх соціальних фактів, введення в лад духовного життя колективного суб'єкта [4].

Отже, соціальні уявлення складають знання, переконання, погляди, поширені в тій чи іншій групі осіб, і відіграють важливу роль у формуванні відносин у суспільстві на всіх рівнях: від міжособистісного до міжетнічного.

Список використаних джерел

1. Moscovici S. *The phenomenon of social representations // Social representations: Explorations in social psychology*. S. Moscovici / Ed. by G. Duveen. New York: New York University Press, 2000. P. 18–77.
2. Романенко О. В. Соціальні уявлення як об'єкт психологічного дослідження в теоретичних схемах західної соціальної психології. *Право і безпека*, 2018. № 4/4. С. 193-197.
3. Жадан І. В. Соціальні уявлення молоді: особливості та шляхи формування. *Колективна монографія*. Київ: Наукова думка, 2007. 218 с.
4. Moscovici S. *La psychoanalyse, son image et son public*. P.: PUF, 1976. 506 p.